

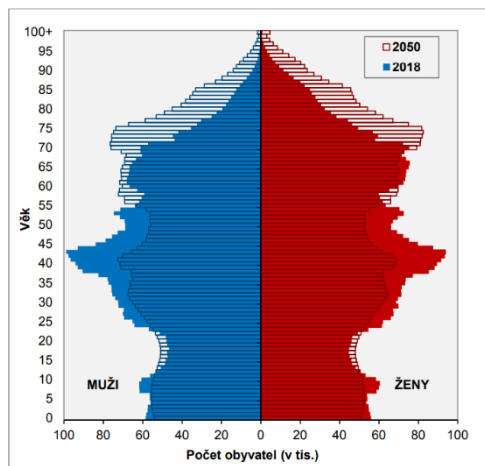
Proč a jak má současný středoškolák řešit zajištění na stáří?

Stáří se nevyhneme nikdo. Po letech odvedené práce nás naštěstí čeká zasloužený odpočinek, kdy se o nás postará stát – to byla rétorika poslední dekády. V dnešní době se ukazuje, že budoucnost není tak neotřesitelná, zejména z pohledu mladé generace. V rámci této eseje prvně osvětlíme aktuální stav zajištění na stáří a výhled do budoucna – tedy proč je nutné se jako mladý člověk o toto téma zajímat – a poté představíme strategie a způsoby, jak zaopatření lze dosáhnout.

AKTUÁLNÍ SITUACE, ANEB PROČ SE ZAJÍMAT O ZAJIŠTĚNÍ NA STÁŘÍ

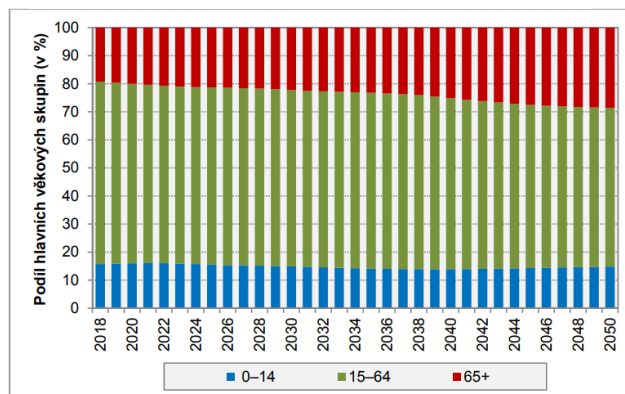
V České republice operujeme s průběžným důchodovým systémem, peníze odváděné na důchodovém pojištění pracujících se rovnou používají k vyplacení stávajících důchodů zasloužilých obyvatel. Férové, avšak v současné podobě výhledově neudržitelné. Vedle celé škály více marginálních problémů, demografická křivka (obr. 1) jasně ukazuje, že naše populace stárne. V důsledku snížení porodnosti a delšího věku dožití (v roce 1973 strávil průměrný člověk v důchodu 11 let, dnes je to přes 24 let – MPSV) na každého důchodce připadá stále méně pracujících (z dnešních tří lidí to za 30 let nebudou ani lidé dva) (obr. 2).

Obr. 1: Obyvatelstvo podle pohlaví a věku, 2018* a 2050 (k 1. 1.)

*Reálné údaje.

Obr. 2: Podíl hlavních věkových skupin (%), 2018-2050 (k 1.1.)

Zdroj: Proměny věkového složení obyvatelstva, Věková struktura ČR s výhledem do roku 2050 – Český statistický úřad

Dokonce už aktuálně, kdy stále nejpočetnější generace pracuje, je velice nízká nezaměstnanost (2,7 %, prosinec 2024; ČSÚ) a tisíce seniorů (konkrétně 39 416 – web MZČR) bohužel zemřely v koronavirové pandemii, je saldo hospodaření systému důchodového pojištění záporné (web MFČR). Důchodové pojištění tedy nestačí na vyplácení důchodů a tento záporný rozdíl a tlak na rozpočet v budoucnu vzhledem ke zmíněným faktům pravděpodobně dále poroste.

Současná vláda koalice vydala *Důchodovou reformu* s mnohými úpravami. Mezi řešená témata patří např. minimální vyměřovací základ pro OSVČ (zvyšuje se), sdílení důchodových nároků manželů nebo omezení kumulace dohod o provedení práce. Markantní roli hrají také změny týkající se předčasných důchodů nebo valorizací, nicméně nejpodstatnějšími změnami jsou posouvání hranice odchodu do důchodu a úpravy kalkulace nových důchodů.

Do roku 2056 vzroste věk odchodu do důchodu na 67 let (měsíc ročně od roku 2031) a výhledově (ještě to není schváleno) se bude dále navyšovat polovičním tempem. V průběhu let 2026 až 2035 dojde k postupnému snížení zápočtu příjmů do první redukční hranice (44 %)

z aktuálních 100 na 90 % a zápočtu výpočtového základu ze současných 1,5 % na hodnotu 1,45 %. Podle tohoto modelu by se náhradový poměr měl postupně snížit asi o 3 % v cílovém období (2035). Jak bude vypadat jeho vývoj dále, není jisté, některé prognózy (např. ta agentury CYRRUS, „Tahle země není pro mladé“) naznačují další výrazné snižování. (Absolutní řešení tohoto problému se nyní nezdají býti dosažitelná či proveditelná.)

Při splnění podmínek (posunutý věk a stanovená hranice délky přispívání důchodového pojištění (dnes 35 let)) tedy i „my mladí“ můžeme v budoucnu očekávat státní důchod, ale ne garanci jeho výše coby prostředku, který by byl s to nás zajistit. Spoléhat se v tomto ohledu na stát dnes zkrátka představuje riziko. Měli bychom spoléhat na sebe a převzít zodpovědnost do vlastních rukou, jak jen nám to životní osudy dovolí.

JAK SE POSTARAT O ZAJIŠTĚNÍ NA STÁŘÍ JAKO MLADÝ ČLOVĚK

Každý má před sebou svou specifickou cestu s vlastními příležitostmi i komplikacemi. Nicméně pravidla ekonomické soutěže jsou pro všechny stejná. Nastíněné strategie se drží spíše obecné roviny, aby byly uplatnitelné a užitečné pro co možná největší množství mladých.

V potaz je brán zejména poměr mezi jednoduchostí a efektivností. Doporučení poskytují pragmatický přístup. Nevyžadují investici nereálného množství volného času a energie, zatímco poskytují ucelený pohled na zajištění na stáří. Esej zahrnuje: přístup k tématice, zisk prostředků, jejich uspořádání a, především, jejich investování.

Ekonomická uvědomělost a finanční gramotnost

Prvním krokem k zajištění na stáří, se zbytkem procesu zdánlivě nesouvisejícím, ovšem reálně zastřešujícím, je zájem o vlastní ekonomickou cestu a rozvoj. Přirozeně se chceme mít dobře, ne každý je však ochotný věnovat finančním tématům čas. (Investování se dle Indexu prosperity a finančního zdraví aktivně věnuje 41 % obyvatel Česka.)

Berme zřetel na své finance. Ambiciózní středoškolák by se měl zajímat o možnosti investic a zajištění ještě před dosažením dostatečného množství finančních prostředků k minimalizaci následného nečinění či rozhazování. Co nejdříve bychom se měli naučit finanční disciplíně, ať už to jako zdrženlivosti v rámci hospodaření s prostředky (více později), tvorbě zdravých peněžních návyků nebo investiční trpělivosti.

Výhodné je také sledovat aktuální ekonomickou situaci a rozumět změnám – pochopitelně nejpečlivěji těm, které se nás znatelně dotýkají. To znamená znát své možnosti na získání dotací, úlev a příspěvků (zmiňme např. mezinárodní identifikační kartu ISIC poskytující levnější dopravu a výhodné nabídky u některých firem) a také rozumět daňovým změnám (kupříkladu minulý rok došlo ke zrušení slevy na dani na studenta – Kurzy.cz)

Nasnadě je také zmínit, že ideálně bychom měli své finanční vzdělání celoživotně, rozšiřovat. To může zahrnovat četbu knih (např. Inteligentní investor od Benjaminu Brahma) nebo návštěvu kurzů a seminářů (např. online platformy jako Coursena a Udemy). Nebojme se v případě potřeby radit s odborníky – to může znamenat zejména vlastního finančního poradce či účetního.

Výdělečná činnost

Druhů výdělečné činnosti je mnoho a jejich výběr je subjektivní, zdůrazníme tedy dvě podstatné skutečnosti obecné roviny. Zaprvé, dlouholetá vidina vlastního života a stanovené dlouhodobé postoje sloužící k naplňování momentálních cílů nám umožňují při dosahování proměnlivých milníků udržet stabilitu vlastního hospodaření. S nadhledem a jistotou spíše dokážeme sladit své peněžní toky se svými prioritami. Nebojme se pokládat si komplexní otázky a brát na své odpovědi zřetel při plánování našeho času. Rozumět své situaci, vnitřním hodnotám a omezenosti času je zkrátka a jednoduše esenciální pro úspěch, nejen, ale i, ve finanční sféře.

Zadruhé, měli bychom znát specifikace námi praktikovaného pracovního poměru. V rámci zajištění na stáří bychom měli například chápat, jak funguje vypočítávání starobního důchodu – pod to spadá např. fakt, že nám (obzvláště jako OSVČ) důchod dokáže drasticky snížit daňová optimalizace.

Spoření

Úspěchu docílíme schopností si vydělané finanční prostředky dobře rozvrhnout a hospodařit s nimi. Každý volí vlastní strategii spoření i investování úměrnou své životní situaci. Základním nástrojem je tvorba rozpočtu. To zahrnuje znát své příjmy a rozdělit je mezi jednotlivé výdaje.

Můžeme využít známe pravidlo 50/30/20 – tedy 50 % příjmů využít k uhrazení nezbytných výdajů (nájem, hypotéku, energie, jídlo atd.), 30 % procent použít pro radost a 20 % dát stranou na spoření nebo investice. Další alternativou je pravidlo 70/20/10 – 70 % patří veškerým výdajům, včetně zábavy, 20 % úsporám a investicím a 10 % zůstává navíc (můžeme s nimi naložit, jak momentálně uznáme za vhodné)

Peníze, které dáme stranou, bychom neměli nechávat nečinné. Úspory by ztrácely na hodnotě v důsledku nárůstu všeobecné hladiny zboží a služeb – inflace. Tím se dostáváme k poslední, patrně nejsložitější, ale esenciální části této eseje – k investicím.

Investice

Obecně platí, že bychom měli využívat naše možnosti a jakákoli výnosná investice nám dlouhodobě může při vhodném utrácení pomoci, v eseji ale rozebereme spoření dlouhodobá, určená právě k zajištění penze na stáří. Doposud jsme se v mezích důchodového systému věnovali tzv. prvnímu pilíři – tedy sociálnímu (důchodovému) pojištění. Systém se ale skládá z pilířů tří, de facto disponuje dvěma. (Druhý pilíř od roku 2016 neexistuje.)

V rámci třetího pilíře můžeme spořit prostřednictvím doplňkového penzijního spoření (dále DPS) u jedné z 9 penzijních společností měsíčním odkládáním zvolené částky (úložky) společně s příspěvkem státu či zaměstnavatele. Ta se vloží do zvoleného penzijního fondu – ty existují konzervativní, vyvážené, dynamické (podle poměru rizika a výnosnosti) a nově alternativní. Fondy mají svá úskalí, např. netransparentnost strategií nebo nižší výnosy (spojené s aktivním investováním). (Zejména ty konzervativnější mají obtíže vůbec vyrovnat inflaci a poplatky (z výnosu a z objemu).) Výnosnost i volatilita fondů jednotlivých společností se navíc výrazně liší. Peníze si můžeme vybrat po dosažení 60 let a spoření alespoň 10 let, navíc bez dodatečných poplatků jediné postupně (měsíčně po dobu 10 let).

Další možností investování (od 1. 1. 2024) je DIP (dlouhodobý investiční produkt). Poskytuje širší nabídku investic (penzijní fondy, akcie, dluhopisy, ETF atd.), nižší poplatky (záleží na poskytovateli, hrají významnou roli) a vyšší transparentnost. Zaměstnavatel může také přispívat – do výše 50 000 korun se státním zvýhodněním. Stát sice k produktu přímo nepřispívá, ale poskytuje daňové zvýhodnění až 48 000 korun (při sazbě 15 % 7200 korun, při sazbě 23 % 11 040 korun) (částka ale platí pro DIP, DPS i pro investiční životní pojištění dohromady). U DPS daňové úlevy lze dosáhnout až při investování nad částku 1700 korun měsíčně (částka pro maximální státní příspěvek). Ohledně ukončení DIP platí stejné podmínky jako u DPS – lze však vybrat najednou. DIP nabízí mnoho poskytovatelů (jejich seznam vede ČNB) s možností samostatného výběru investičních instrumentů či využití určitého programu.

Vlastní investování bez státní podpory nabízí širokou škálu možností, od spravovaných investičních plánů (zmiňme plány tuzemské firmy Portu, která nově začlenila k optimalizaci svých investičních strategií také element AI) až po individuální strategie prostřednictvím aplikací (např. eToro, to využívá tzv. CopyTrading (kopírování ostatních úspěšných obchodníků)), online bankovníctví nebo investičních poradců. Mezi oblíbené investiční nástroje patří akcie, ETF fondy, podílové fondy, kryptoměny, P2P půjčky či investice do vlastních projektů (což je samozřejmě značně rizikovější, avšak z důvodů rozsahu se nebudeme věnovat jednotlivým položkám). Klíčovým prvkem úspěšné strategie je diverzifikace – rozdělení investic mezi různé třídy aktiv, odvětví a geografické oblasti pro snížení rizika ztráty. Mladí investoři mají díky dlouhému investičnímu horizontu možnost volit dynamičtější strategie, jako je pravidelné investování do růstových aktiv (akcie a ETF fondy, které historicky vykazují vyšší výnosy).

Podtrženo sečteno, mladou generaci v budoucnu čekají důchody, jejich výše a hranice odchodu však nejsou garantované coby bezpečné zajištění. „Dnešního středoškolák“ by tedy měl ideálně převzít zodpovědnost a dokázat vhodně hospodařit se svými prostředky – dokázat vydělané peníze uspořít a investovat k vytvoření kapitálu a zajištění (nejen) na stáří. Adekvátní hospodaření je podmíněno zájmem o své finance, finanční gramotností a zvolením si své strategie dle vlastní situace. Ta může zahrnovat využívání státních prostředků (příspěvků, úlev, 3. pilíře) či investování po vlastní ose. Pro budoucnost nás i naší země bychom jako společnost měli informace o aktuální důchodové situaci šířit dále.

Zdroje:

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. Starobní důchod [online]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/starobni-duxhod>

MFČR. Hospodaření systému důchodového pojištění [online]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duxhodoveho-pojisten>

MPSV. Reforma důchodového systému [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/duxhodova-reforma>

MZČR – Onemocnění aktuálně. COVID-19 – přehledy dle KHS [online]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>

ČSÚ. Proměny věkového složení obyvatelstva, Věková struktura ČR s výhledem do roku 2050 [online]. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/docs/107508/c8dd5b2f-19c6-969c-a47f-8a11a8a4ad89/13015819a4.pdf?version=1.0>

ČSÚ. Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity - prosinec 2024 [online]. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/rychle-informace/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-prosinec-2024>

MPSV, ČSÚ, CYRRUS. Tahle země není pro mladé [online]. Dostupné z: https://www.cyrrus.cz/getmedia/76b361de-9649-46cb-b922-a8160831d040/23_3_23_tahle_zeme_neni_pro_mlady_ANALYZA_CYRRUS.pdf.aspx?ext=.pdf

INDEX PROSPERITY A FINANČNÍHO ZDRAVÍ. Investice [online]. Dostupné z: <https://www.indexprosperity.cz/2024/investice/>

KURZY.CZ. Sleva na dani v roce 2025 [online]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/dane-danova-priznani/slevy-na-dani/>

ČESKÁ SPOŘITELNA. Sestavte si svůj první rozpočet [online]. Dostupné z: <https://financnezdravejsi.csas.cz/cs/hlidam-si-rozpocet/sestavte-si-svuj-prvni-mesicni-rozpocet>

KOVY (YouTube). Důchody 2024 | KOVY [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=PohPpNL-ZkQ&t=320s&ab_channel=Kovy

MFČR. Soukromé penzijní systémy – základní informace [online]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/financni-trh/soukrome-penzijni-systemy/zakladni-informace>

MFČR. Soukromé penzijní systémy – III. pilíř - Doplnkové penzijní spoření a penzijní připojištění [online]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/financni-trh/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplnkove-penzijni-sporeni-a-p>

PORTU MAGAZÍN. Změní umělá inteligence investování [online] Dostupné z: <https://magazin.portu.cz/zmeni-umela-inteligence-investovani/>

eTORO. Copytrader explained [online]. Dostupné z: <https://www.etoro.com/copytrader/how-it-works/>